

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
katedra občanského práva
doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
oponent

POSUDEK

diplomové práce Barbory Doubkové
„Vydědění a ochrana nepominutelného dědice“

Dědické právo jako relativně autonomní oblast občanského práva nabízí ke zkoumání celou řadu témat. To se ostatně projevuje i v letošním „ročníku diplomových prací“, které se této oblasti věnují hned v několika případech. Vydědění a ochrana nepominutelného dědice ovšem představuje téma, které se na první pohled jako příliš atraktivní nezdá. Jde o látku velmi specifickou, která sice vykazuje svůj nepochybný praktický význam, která však teoreticky příliš mnoho k odhalení nepředkládá a kterou přitom intelektuálně v detailu „uchopit“ a náležitě literárně zpracovat není v žádném případě snadné. Kdo se tedy této materie v rámci zpracovávání diplomové práce ujme, dosti riskuje, že svůj úkol dostatečně nezvládne. Osobně mě velmi těší, když již zkraje svého posudku mohu konstatovat, že autorka předložené práce svůj úkol zvládla, a to koneckonců nad očekávání dobře.

Jako u většiny diplomových prací musím především pochválit rozumné systematické rozvržení práce. V prvé ze tří hlavních kapitol se správně objasňují otázky nepominutelného dědice, a to vymezením jeho pojmu, vysvětlením jeho trojího možného postavení a popisem případů, kdy je nepominutelný dědic neznámého pobytu. Druhá kapitola je věnována samotnému vydědění, a to se zaměřením na problémy prohlášení o vydědění, opomenutí nepominutelného dědice, důvodů vydědění, vlivu vydědění na potomky vyděděného a konečně na problém negativní závěti. Konečně ve třetí z řečených kapitol se traktuje problematika ochrany nepominutelného dědice, a to ve struktuře otázek práva na povinný díl, dalších práv nepominutelného dědice a nejasností v úpravě nepominutelných dědiců. Celé vyčtené téma je tak plně pokryto, a to zákonitě postižením i právních institutů souvisejících (v jejichž případě si snad lze jen postesknout, že jejich zpracování je zakomponováno do obsáhlejších pojednání bez specifického vyčlenění pod samostatné rubriky, takže pro méně zkušeného čtenáře může být text ne vždy zcela přehledný).

Systematickým uspořádáním ovšem ocenění kladů práce zdaleka nekončí. V těchto souvislostech je zapotřebí pochválit autorku za zvládnutí celého tématu na úrovni, chce se říci, zkušeného právního praktika. To vystupuje do popředí nejen ve zpracování samotné hmotně právní materie, ale i v jejím doplnění základními souvisejícími poznatky z práva procesního. Kromě toho obzvlášť chválím to, že se autorka neomezuje na pouhou deskripci, ale zaujímá k rozmanitým problémům též hodnotící stanoviska, byť většinou (což je přirozené) ve formě aprobace názorů již dříve v pramenech vyslovených. Přitom právě práce s prameny tvoří další klad práce, a to zejména s ohledem na jejich velmi solidní objem jak v oblasti literatury, tak v oblasti judikatury; vytknout lze v této souvislosti snad jen to, že u citovaných kolektivních prací není vždy zřejmé, čí názor konkrétně je citován, popřípadě parafrázován. Konečně za přinejmenším standardní lze označit jazykový projev autorky.

Mám-li jakožto oponent nejen chválit, ale především též kritizovat, z obecného hlediska toho nenalézám nad rámec řečeného mnoho. Výrazně kazuistický charakter práce nemá (s ohledem na zvolené téma) smysl kritizovat, tím spíš nikoli, že autorka se na nejednom místě snaží téma v analýze alespoň napojit na obecné zásady, které ovládají dědické právo. Namítnout tedy lze snad jen to, že se některé myšlenky v práci opakují a že s občas velmi komplikovanými texty někdy kontrastují naopak texty až překvapivě lapidární.

Pokud jde o jednotlivosti, ani v jejich souvislosti nemám mnoho připomínek. Pouze tedy v největší stručnosti: Nasciturus není v práci (str. 12) vymezen úplně (jakkoli to, co se ze zákonné charakteristiky opomíjí, je velmi problematické). V případě odúmrti stát nenastupuje jako „zákonný dědic“ (str. 20), pouze se na něj jako na zákonného dědice „hledí“. Přinejmenším nikoli neproblematické je směšování postavení nezletilého potomka, který nabyl plné svéprávnosti, s postavením zletilého potomka (str. 55). Konečně jen jako formulační nedostatek lze vytknout (na str. 71), že se pojednává o právu na nutnou výživu nepominutelného dědice, ačkoli toto právo má podle § 1665 OZ právě jen ten, kdo by jím „jinak byl“.

S ohledem na omezený okruh připomínek je vhodné autorce položit alespoň dvě otázky do diskuse. Za první, jestliže se možnost vydědění činí jen pochybnou v případě účastenství zůstavitele na relevantním trestném činu dědice (str. 41), zatímco se (za určitých okolností) přímo vylučuje v případě podílu zůstavitele na podmínkách nezřízeného života dědice (str. 43), kde je důvod pro takto odlišné přístupy a proč se ten či onen přístup zase naopak neuplatňuje tam, kde to například byl právě zůstavitel, kdo svou nesprávnou výchovou přivedl dědice k marnotratnému způsobu života? Za druhé, není přepjatým

formalismem přebíraný názor (str. 49), podle kterého prominutí důvodu dědické nezpůsobilosti nepostačuje pro zrušení vydědění založené na tomtéž důvodu, resp. je vydědění „pro dědickou nezpůsobilost“ vůbec skutečně smysluplné?

Nejen rozsah, ale i obsah mých shora uvedených připomínek a otázek zřetelně předznamenává celkové hodnocení práce. Mé připomínky a otázky nemají než podružný význam a samozřejmě nijak nemodifikují mé vstupní obecné vyjádření k předložené práci. Jednoznačně tedy shrnuji, že jde o práci, která zřetelně potvrzuje jak to, že si její autorka osvojila hluboké poznatky o zpracovávané látce, tak i to, že nabyla nadstandardní schopnost tyto poznatky velmi zdařile prezentovat. Jinými slovy, předložila práci, která je nadprůměrná a která nejen splňuje, ale někdy i překračuje požadavky, které lze na ni jako na diplomovou práci klást. Z těchto důvodů tedy jednoznačně doporučuji, aby práce byla připuštěna k obhajobě.

V Praze dne 5. června 2020

doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.